

Diplomová práce TF JU

Autorka: **Lucie Kratochvílová**

Název: **Etická dilemata v hospicovém zařízení**

Obhajoba: květen 2013

Posudek vedoucího práce:

Autorka se ve své práci věnuje etickým dilematům, se kterými se mohou setkávat pracovníci hospice. Zabývá se etickým zdůvodněním řešení těchto dilemat. Takto pojatá diplomová práce je v naprostém souladu s profilem studovaného oboru. Svou práci člení do třech hlavních kapitol; v první se zabývá fenoménem umírání a smrti; ve druhé si zpracovává oblast etiky, tak jak s ní pak bude pracovat; ve třetí pak formuluje konkrétní dilemata, která pojednává z hlediska etiky. Text je tedy přehledně, logicky a srozumitelně strukturován.

V úvodu autorka jasně formuluje cíl, uvádí do problematiky, představí, charakterizuje a zdůvodňuje strukturu textu, uvádí zdroje ze kterých v práci čerpá.

V první části se věnuje problematice smrti a umírání – a to z hlediska vysvětlení pojmů, procesu smrti. Když uvádí různá hlediska z jakých smrt nahlížíme, potěšilo by mě kdyby na TF uvedla i perspektivu teologickou – nicméně tato poznámka není výtkou, neb autorka perspektivy neuvádí výčtově nýbrž příkladně. Dále se věnuje historickému vývoji chápání smrti, samozřejmě, že velmi schematicky, domnívám se však, že právě v míře potřebné pro téma i rozsah práce. Ostatně velmi správně odkazuje na literaturu, kde je možné získat další údaje a kontexty. Někdy ke svým pramenům přistupuje možná příliš s velkým respektem, pojednávána věc sama má více možností interpretací než uvádí zdrojová literatura - např. odsun umírání ze středu rodiny nemusí být viděn v souvislostmi se zřizováním špitálů, ty byly i dříve, ale možná se sekularizací, pro kterou posmrtný život nebyl tématem a tudíž umírání ztratilo vysvětlení přechodového momentu a svou nevysvětlitelností pak zneklidňovalo; pokud chodil k umírajícímu kněz, pak nikoliv jen „poskytnout poslední pomazání“ ale i umožnit umírajícímu přijmout eucharistii – zvonění pak nemělo primární účel dát všem ve vsi najevo že někdo umírá, nýbrž uvědomit je, že kolem nich prochází kněz nesoucí právě eucharistii. Autorka pak stručně ale dostatečně pojednává téma paliativní medicíny a hospice, přičemž se snaží držet hlediska etických otázek.

Ve druhé části se věnuje oblasti etiky. Uvádí hlavní pojmy a představuje některé etické koncepty, které pak bude v poslední kapitole používat. Domnívám se, že autorka problematiku pojímá přehledně, text zakládá na relevantních zdrojích; opět maně vytane otázka, zda daná pojetí jsou jediná, nicméně jsou jistě respektu hodná. Někdy by mohlo být použito přesnějších pojmů, např. se domnívám, že dilema je spíše rozhodování než rozhodnutí (s.26). Rozlišení pojmů etický problém a etické dilema, kdy situace „ve které je jasné jak se má jedinec rozhodnout, jak má jednat, ale je to v rozporu s jeho morálními zásadami“ je chápána nikoliv jako dilema, ale jako problém, je věcí některých autorů, ale patrně nikoliv obecným konsenzem – sám se k tomu nekloním, ani po příkladu, který autorka uvádí (tam vidím problém finanční, problém návazných služeb, nebo opět dilema – ponechat pacienta v zařízení, které pro něj není určeno či nikoliv...).

Ve třetí nejrozsáhlejší kapitole, která je stěžejní částí práce, autorka formuluje 12 etických dilemat, se kterými se mohou setkat pracovníci hospice. Vychází při tom z vlastní praxe, kterou v rámci studia v hospici absolvovala, a do dilematických situací se buď sama dostala anebo se o nich dozvěděla z cílených hovorů se spolupracovníky. Samozřejmě, že uvedených 12 dilemat nemusí být vyčerpávající počet, o to však v práci nejde, cílem není zkoumání hospice z hlediska dilemat; autorka chce ukázat argumentaci vycházející z etických teorií při řešení konkrétních dilematických situací. Podobně možnosti řešení dilemat v jednotlivých

situacích nemusí být vyčerpávající (čehož si je autorka vědoma), o to rovněž v daném textu nejde, jde rozbor a etickou argumentaci řešení možných a v konkrétní praxi se vyskytujících. Na začátku kapitoly uvádí (a rozpracovává – někdy trochu polemicky - v hospicovém kontextu) 6 hodnot, které jsou dle jejího názoru pro pracovníka pojednáváné profese nejdůležitější. To považuji za srozumitelné, zajímalo by mě (není výtkou- jen doplněním), zda uvedené hodnoty považuje za nejdůležitější obecně, či pro pomáhající profese, nebo jen pro hospic; a dále – jsou-li pro ni nejdůležitější – z jaké množiny celkových hodnot je vybírala (co a proč zůstalo v méně důležitých?). Při zpracovávání jednotlivých dilemat autorka velmi dobře uvádí jednotlivá i protichůdná leč zdůvodnitelná řešení, a ukazuje tak na častou nejednoznačnost rozhodování. Je si vědoma potřeby solidního zdůvodnění, nejistoty, zda přes uvedenou poctivost je dané řešení dobré a současnou povinnost se nějak rozhodnout. V tom vidím značnou cenu předkládané práce. Kromě nadprůměrně pečlivých citací, užívá autorka i hovorů s pracovníky hospice, patrně nevědomky přebírá občas způsob vyjadřování (s. 48 „Musíme počítat se situací, že se nám nemusí podařit dostat rodinu do potřebné fáze včas“ – myšleno fáze vyrovnávání se se smrtí EKR. – Zde bych doporučoval i užití uvozovek, protože se nedomnívám, že autorka, která se jeví zatím sympaticky citlivou, by chtěla příbuzné dostávat tam, kde si ona myslí, že to je včas; ...k tomu ji možná až časem zkazí praxe...). U některých dilemat se autorka velmi sympaticky dopouští úvah, jak vůbec zamezit jejich vzniku (např. s. 61), reflektuje své vlastní pocity, dává nahlédnout svému vlastnímu profesionálnímu zrání (s. 56n).

V závěru pak autorka výsledky své práce shrnuje v přehledné tabulce, kdy u každé popsané situace, která vyžaduje rozhodování, uvádí možnosti řešení a ke každé možnosti uvádí teoretický zdroj argumentace, který užila. Ač je možné o jednotlivých bodech vést diskusi, autorka, domnívám se, prokázala, že by do této diskuse přispěla kvalifikovaným hlasem, že naplnila cíl své práce a že prokázala schopnost aplikovat etické teorie, hodnoty, principy v praxi sociální práce.

Poznámky k formálnímu zpracování: Práce je psána čtivým jazykem (s řadou drobných stylistických snadno odstranitelných neobratností), věcně a srozumitelně; drobné chyby či překlepy se vyskytují výjimečně (spíše nedopatřením – zkratka JU, citace SP/SP; odkaz v textu s. 19, s. 28 bez uvedení v literatuře, odkaz na Ryneše a v zápětí na Runeše ukazuje, že jde asi o jednu osobu, napadá mě zda se nejedná o Huneše; při odkazu pod čarou netřeba udávat kromě s. i název kapitoly).

Závěr – uvedené připomínky považuji za marginální, slouží jako podněty k reflexi autorce. Práci považuji za velmi zdařilou a jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Alois Křišťan
květen 2013